

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.91:347.4:342.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20443218>

Судовий захист прав кредитора у контексті балансу приватного та публічного інтересу: адміністративно-правовий і цивільно-правовий аспекти

Підпала Ірина Валентинівна,

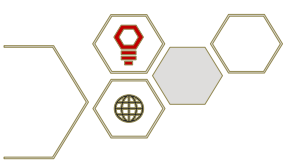
д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін, Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4633-6365>

Сірко Вікторія Сергіївна,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін, Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4897-3533>

Прийнято: 13.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

Анотація: Стаття присвячена дослідженню судового захисту прав кредитора у контексті балансу приватного та публічного інтересу з урахуванням адміністративно-правового і цивільно-правового аспектів. Обґрунтовано, що захист прав кредитора не може розглядатися лише як приватноправова категорія, оскільки належне виконання зобов'язань, стабільність цивільного обороту, реальність судового захисту та виконання судових рішень мають значення для суспільства, держави й правопорядку загалом. Особлива увага приділяється принципам добросовісності, справедливості та недопустимості зловживання правом, які визначають межі поведінки як кредитора, так і боржника [1].

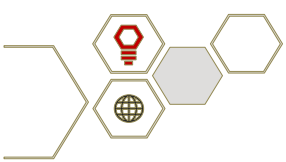

Розкрито цивільно-правову природу захисту прав кредитора, що проявляється у можливості застосування передбачених законом способів поновлення порушених або оспорюваних майнових прав та інтересів. Показано, що приватний інтерес кредитора спрямований на належне виконання боржником обов'язку, стягнення заборгованості, відшкодування збитків або повернення майна. Водночас доведено, що недобросовісна поведінка боржника, штучне відчуження активів, затягування процесу та інші форми зловживання правом негативно впливають не лише на конкретного кредитора, а й на стабільність майнового обороту та довіру до суду [2].

Окремо проаналізовано адміністративно-правовий аспект проблеми, який виявляється у належній організації судової влади, забезпеченні доступу до правосуддя, процесуальній дисципліні, функціонуванні електронного суду та виконанні судових рішень. Зазначено, що цифровізація правосуддя, електронний документообіг і дистанційна участь у судових засіданнях підвищують оперативність, прозорість та доступність судового захисту [3]. Такий підхід сприяє посиленню правової визначеності та зменшенню ризиків формального правосуддя.

Зроблено висновок, що ефективний захист прав кредитора потребує міжгалузевого підходу, у межах якого цивільно-правові способи захисту мають поєднуватися з адміністративно-правовими гарантіями належного судочинства, добросовісної поведінки учасників процесу та реального виконання судових актів [4].

Ключові слова: судовий захист, права кредитора, кредитор, боржник, приватний інтерес, публічний інтерес, добросовісність, зловживання правом, судова практика, цифровізація правосуддя.

Judicial protection of creditor's rights in the context of balancing private and public interests: administrative-law and civil-law aspects

Iryna Pidpala,

Doctor of Law, Professor,

Professor of the Department of Administrative and Legal Disciplines,

Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-4633-6365>

Viktoriya Sirko,

Candidate of Law, Associate Professor,

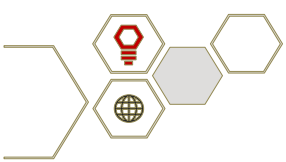
Associate Professor of the Department of Administrative and Legal Disciplines,

Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0003-4897-3533>

Abstract: The article is devoted to the study of judicial protection of creditor's rights in the context of balancing private and public interests, taking into account administrative-law and civil-law aspects. It is substantiated that the protection of creditor's rights cannot be considered solely as a private-law category, since the proper performance of obligations, stability of civil turnover, effectiveness of judicial protection and enforcement of court decisions are important for society, the state and the legal order as a whole. Particular attention is paid to the principles of good faith, fairness and inadmissibility of abuse of rights, which determine the limits of conduct for both the creditor and the debtor [1].

The civil-law nature of the protection of creditor's rights is revealed, which is manifested in the possibility of applying legally established remedies for the restoration of violated or disputed property rights and interests. It is shown that the creditor's private interest is aimed at ensuring the proper performance of the debtor's obligation, debt recovery, compensation for damages or return of property. At the same time, it is

proved that the debtor's bad-faith conduct, artificial alienation of assets, delaying of proceedings and other forms of abuse of rights negatively affect not only a particular creditor, but also the stability of property turnover and public trust in the judiciary [2].

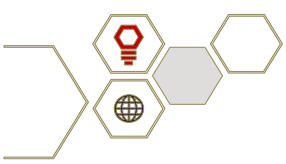
The administrative-law aspect of the problem is analysed separately, as it is reflected in the proper organisation of the judiciary, ensuring access to justice, procedural discipline, functioning of the electronic court system and enforcement of court decisions. It is noted that the digitalisation of justice, electronic document flow and remote participation in court hearings increase the efficiency, transparency and accessibility of judicial protection [3]. Such an approach contributes to strengthening legal certainty and reducing the risks of merely formal justice.

It is concluded that effective protection of creditor's rights requires an interdisciplinary approach, within which civil-law remedies should be combined with administrative-law guarantees of proper judicial proceedings, good-faith conduct of participants in the process and real enforcement of judicial acts [4].

Keywords: judicial protection, creditor's rights, creditor, debtor, private interest, public interest, good faith, abuse of rights, judicial practice, digitalisation of justice.

Постановка проблеми. Сучасна судова практика свідчить про те, що захист прав кредитора є одним із найбільш складних і водночас практично значущих напрямів цивільного судочинства. У спорах, пов'язаних зі стягненням заборгованості, виконанням зобов'язань, відшкодуванням збитків, зверненням стягнення на майно боржника чи оскарженням правочинів, що порушують інтереси кредитора, суд фактично вирішує не лише приватноправовий конфлікт між кредитором і боржником, а й питання забезпечення стабільності майнового обороту, правової визначеності та довіри до правосуддя [5].

Основною проблемою є те, що права кредитора традиційно розглядаються переважно у межах цивільно-правової площини, тоді як їх ефективний судовий захист значною мірою залежить і від публічно-правових чинників. Йдеться про

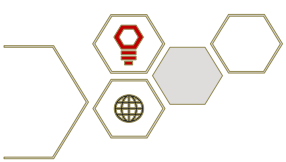

належну організацію судової влади, доступність правосуддя, процесуальну дисципліну, своєчасність розгляду справ, ефективність виконання судових рішень, а також здатність держави забезпечити реальне, а не лише формальне поновлення порушених майнових прав [6].

Додаткову складність становить проблема зловживання правом у спорах за участю кредитора і боржника. На практиці боржники нерідко використовують формально законні цивільно-правові або процесуальні механізми для ухилення від виконання зобов'язань, відчуження майна, створення штучної неплатоспроможності, затягування судового розгляду чи ускладнення виконання майбутнього судового рішення. У таких умовах особливого значення набуває судова оцінка поведінки сторін з позицій добросовісності, розумності, справедливості та недопустимості зловживання правом [7].

Ще однією проблемною сферою є забезпечення належного балансу між приватним інтересом кредитора та публічним інтересом держави. З одного боку, кредитор має право на ефективний захист свого майнового інтересу, своєчасний судовий розгляд і реальне виконання судового рішення. З іншого боку, держава повинна гарантувати дотримання прав боржника, справедливості судової процедури, пропорційності застосованих заходів і недопущення надмірного втручання у сферу приватної автономії учасників цивільного обороту [8].

Окремої уваги потребує цифровізація правосуддя, яка створює нові можливості для підвищення доступності та оперативності судового захисту прав кредитора. Функціонування електронного суду, електронного документообігу, автоматизованого розподілу справ, дистанційної участі у судових засіданнях і цифрової комунікації між судом та учасниками процесу може сприяти прискоренню розгляду справ і зменшенню процесуальних зловживань. Водночас нерівномірність практичного впровадження цифрових інструментів, технічні проблеми та різний рівень цифрової готовності учасників процесу створюють додаткові ризики для реалізації права на ефективний судовий захист [9].

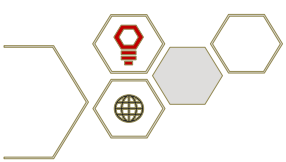

Таким чином, поєднання цивільно-правових, адміністративно-правових і процесуальних аспектів формує актуальну наукову проблему: необхідність комплексного дослідження судового захисту прав кредитора як міжгалузевого правового механізму, що має забезпечувати баланс приватного майнового інтересу кредитора, прав боржника та публічного інтересу держави у стабільності правопорядку, ефективності правосуддя й реальному виконанні судових рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика судового захисту прав кредитора у контексті балансу приватного та публічного інтересу привертає увагу як представників цивільно-правової, так і адміністративно-правової науки. Зважаючи на міжгалузевий характер досліджуваної проблеми, вона розглядалася у площині загальної теорії права, цивільного права, цивільного процесу, адміністративного права та судової практики. Зокрема, питання захисту цивільних прав та інтересів, належного виконання зобов'язань і меж здійснення суб'єктивних прав безпосередньо пов'язані з положеннями Цивільного кодексу України [1], тоді як процесуальні гарантії реалізації права на судовий захист закріплені у Цивільному процесуальному кодексі України [2].

Особливу увагу у сучасних дослідженнях і практиці Верховного Суду приділено принципу добросовісності, недопустимості зловживання правом та оцінці поведінки боржника і кредитора у майнових спорах. У матеріалах Верховного Суду щодо застосування принципу добросовісності наголошується на необхідності оцінки дій учасників правовідносин з погляду їх відповідності чесності, відкритості, розумності та повазі до інтересів іншої сторони [8]. Окремий напрям становить аналіз фраздаторних правочинів, тобто правочинів, учинених боржником на шкоду кредитору, що активно розвивається у практиці Касаційного цивільного суду та Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду [9; 10; 11].

У сучасних умовах особливого значення набуває цифровізація правосуддя як один із чинників підвищення доступності, оперативності та прозорості

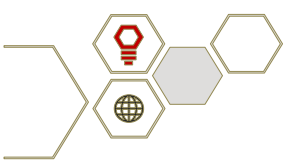

судового захисту. Як зазначає О. О. Барабаш, цифровізація судової системи охоплює нормативно-правові, організаційні та технологічні елементи, що впливають на функціонування сучасного правосуддя [15]. Окрему увагу проблемі добросовісності боржника у процедурах неплатоспроможності приділяють В. Селевко та Н. Федосенко, які розглядають її як критерій ефективності та справедливості процедур захисту майнових інтересів кредиторів [16].

У науковій літературі значна увага приділяється проблемам добросовісності боржника, особливо у процедурах банкрутства та неплатоспроможності. Зокрема, В. Селевко та Н. Федосенко аналізують добросовісність боржника як важливий критерій справедливості й ефективності процедур неплатоспроможності [7]. Окремі дослідження також акцентують увагу на тому, що недобросовісна поведінка боржника, ухилення від виконання зобов'язань і виведення активів порушують не лише приватний інтерес кредитора, а й загальну стабільність цивільного обороту.

Водночас більшість наукових праць зосереджені переважно на цивільно-правових або процесуальних аспектах захисту прав кредитора. Адміністративно-правовий вимір цієї проблематики, пов'язаний з організацією судової влади, цифровізацією правосуддя, доступом до електронного суду, виконанням судових рішень та забезпеченням публічного інтересу у стабільності правопорядку, залишається недостатньо комплексно дослідженим. Саме тому актуальним є подальший аналіз судового захисту прав кредитора як міжгалузевого механізму, у якому цивільно-правові способи захисту мають поєднуватися з адміністративно-правовими гарантіями ефективного правосуддя.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених захисту цивільних прав, добросовісності учасників зобов'язальних правовідносин та проблемам виконання судових рішень, питання судового захисту прав кредитора крізь призму балансу приватного та публічного інтересу залишається недостатньо розробленим. У більшості досліджень переважає галузево відокремлений підхід,

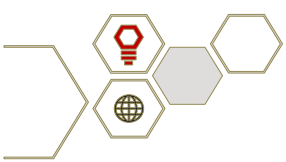
за якого права кредитора аналізуються переважно в межах цивільного або господарського права, тоді як адміністративно-правові гарантії ефективного правосуддя, цифрової доступності суду та належної організації виконання судових актів залишаються на периферії наукової уваги.

Невирішеною залишається і проблема визначення меж допустимої поведінки боржника у випадках, коли формально правомірні дії фактично спрямовані на унеможливлення задоволення вимог кредитора. Саме в таких ситуаціях особливого значення набувають категорії **добросовісності, правової визначеності, заборони суперечливої поведінки, недопустимості обходу закону та функціональної спрямованості суб'єктивного права**. Йдеться не лише про формальне застосування норми права, а про необхідність оцінки реального юридичного ефекту поведінки сторін у контексті захисту порушеного майнового інтересу кредитора [7].

Окремої уваги потребує питання співвідношення судового захисту прав кредитора з публічним інтересом у забезпеченні авторитету правосуддя, стабільності цивільного обороту та виконуваності судових рішень. Недостатньо дослідженим залишається й потенціал цифровізації правосуддя як інструменту мінімізації процесуальних зловживань, скорочення строків розгляду справ і посилення реального доступу кредитора до ефективного судового захисту. Саме ці аспекти зумовлюють необхідність подальшого комплексного дослідження заявленої проблематики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є наукове обґрунтування міжгалузевої природи судового захисту прав кредитора у контексті забезпечення балансу приватного та публічного інтересу, а також визначення адміністративно-правових і цивільно-правових чинників, що впливають на ефективність поновлення порушених майнових прав та інтересів кредитора.

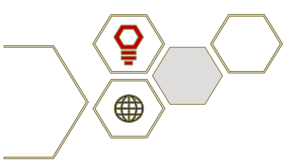
Для досягнення поставленої мети у статті передбачається вирішення таких завдань:

- проаналізувати цивільно-правову природу прав кредитора та способів їх судового захисту;
- розкрити значення принципів добросовісності, справедливості, правової визначеності та недопустимості зловживання правом у спорах між кредитором і боржником;
- визначити адміністративно-правовий вимір судового захисту прав кредитора, пов'язаний з організацією правосуддя, доступом до суду та виконанням судових рішень;
- дослідити співвідношення приватного майнового інтересу кредитора, прав боржника та публічного інтересу держави у стабільності цивільного обороту;
- окреслити роль цифровізації правосуддя у підвищенні оперативності, прозорості та реальності судового захисту прав кредитора;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення підходів до забезпечення ефективного судового захисту прав кредитора в умовах сучасної трансформації правової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Судовий захист прав кредитора є однією з ключових гарантій стабільності цивільного обороту, оскільки саме через судовий механізм забезпечується поновлення порушених майнових прав, примусове виконання зобов'язань та відновлення балансу між інтересами кредитора і боржника. Відповідно до цивільно-правової природи зобов'язання кредитор має право вимагати від боржника належного виконання обов'язку, а у разі його порушення — застосування передбачених законом способів захисту [1]. Водночас судовий захист у цій сфері не обмежується лише приватним інтересом конкретної особи, адже ефективність виконання зобов'язань безпосередньо впливає на правову визначеність, сталість економічних відносин і довіру до правосуддя [2].

Цивільно-правовий аспект захисту прав кредитора проявляється у використанні таких способів, як стягнення заборгованості, відшкодування збитків, стягнення неустойки, визнання правочинів недійсними, витребування

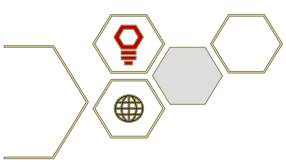

майна, застосування наслідків порушення зобов'язання та інших засобів, спрямованих на поновлення порушеного майнового інтересу. При цьому важливе значення має не лише формальна наявність у кредитора права на звернення до суду, а й реальна можливість отримати ефективне судове рішення та забезпечити його виконання. Інакше судовий захист набуває ознак декларативності, коли право формально визнається, але не забезпечується належним правовим результатом.

Особливого значення у таких спорах набуває принцип добросовісності. Він виконує роль своєрідного коректора приватноправової автономії, оскільки не дозволяє учасникам цивільних правовідносин використовувати належні їм права всупереч їх соціально-правовому призначенню. У відносинах між кредитором і боржником добросовісність має оцінюватися не абстрактно, а з урахуванням фактичної поведінки сторін, мети вчинених дій, їх наслідків для іншої сторони та впливу на можливість реального виконання зобов'язання [5].

Найбільш проблемними у цьому контексті є випадки, коли боржник, формально залишаючись у межах дозволеної поведінки, фактично створює перешкоди для задоволення вимог кредитора. Йдеться про відчуження майна пов'язаним особам, укладення правочинів без очевидної економічної мети, штучне зменшення платоспроможності, затягування судового процесу, подання безпідставних заяв і клопотань або інше процесуальне маневрування. Такі дії можуть утворювати ситуацію обходу закону, суперечливої поведінки та дисфункціонального використання суб'єктивного права, коли зовнішня правомірність поведінки приховує її неправомірну юридичну спрямованість [6].

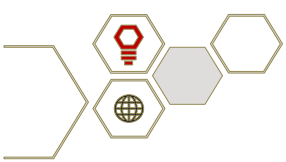
У цьому аспекті важливим є формування судової практики щодо фраздаторних правочинів, тобто правочинів, які вчиняються боржником на шкоду кредитору. Їх правова природа полягає в тому, що боржник використовує цивільно-правову форму не для досягнення добросовісної господарської або майнової мети, а для унеможливлення виконання свого обов'язку перед кредитором. Саме тому суд під час розгляду таких спорів має оцінювати не лише

формальну відповідність правочину вимогам закону, а й його фактичний економіко-правовий результат, часовий зв'язок із виникненням боргу, пов'язаність сторін, реальність розрахунків та вплив правочину на можливість виконання зобов'язання [7]. Такий підхід узгоджується із практикою Верховного Суду, у якій правочини боржника оцінюються не ізольовано, а з урахуванням наявності невиконаного зобов'язання, моменту відчуження майна, пов'язаності сторін, реального економічного результату та наслідків для задоволення вимог кредитора [9; 10; 11].

Адміністративно-правовий аспект судового захисту прав кредитора полягає у тому, що держава зобов'язана створити належні організаційні, процедурні та інституційні умови для ефективного здійснення правосуддя. До таких гарантій належать доступність суду, розумні строки розгляду справи, належна організація судової системи, процесуальна дисципліна, виконання судових рішень та функціонування електронних сервісів правосуддя. Публічний інтерес у цій сфері проявляється не у втручанні держави в приватний спір між кредитором і боржником, а у забезпеченні такого порядку його вирішення, який гарантує справедливість, передбачуваність і реальність судового захисту. Саме тому важливе значення має практика ЄСПЛ, відповідно до якої право на суд охоплює не лише можливість звернення до суду й отримання рішення, а й реальне виконання такого рішення як невід'ємну складову ефективного судового захисту [8; 12; 13].

Окремого значення набуває цифровізація правосуддя. Електронний суд, електронний документообіг, автоматизований розподіл справ, дистанційна участь у судових засіданнях та електронна комунікація між судом і учасниками процесу здатні підвищити оперативність розгляду справ щодо захисту прав кредитора. Для кредитора це особливо важливо, оскільки зволікання із судовим розглядом або виконанням рішення часто створює ризик втрати майна боржника, ускладнення доказування або фактичної неможливості поновлення порушеного права [9].

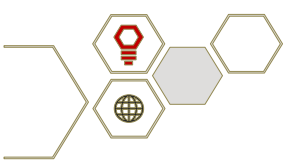

Водночас цифровізація не повинна сприйматися як суто технічне явище. Вона має адміністративно-правовий зміст, оскільки пов'язана з організацією доступу до правосуддя, належним функціонуванням судової інфраструктури, захистом персональних даних, процесуальною рівністю сторін і гарантіями недопущення цифрової дискримінації. Тому електронні інструменти судочинства мають оцінюватися не лише за критерієм зручності, а й з позицій їх здатності забезпечити ефективний, рівний і передбачуваний судовий захист.

Баланс приватного та публічного інтересу у сфері захисту прав кредитора полягає у необхідності поєднання кількох правових цінностей. З одного боку, кредитор має право на ефективне поновлення свого майнового інтересу. З іншого боку, боржник не може бути позбавлений гарантій справедливого судового розгляду, права на захист і пропорційності застосованих заходів. Водночас держава зацікавлена у тому, щоб судові рішення були не лише законними, а й виконуваними, оскільки невиконання судових актів підриває авторитет судової влади та створює ефект правової невизначеності.

Таким чином, судовий захист прав кредитора слід розглядати як міжгалузевий правовий механізм, у якому цивільно-правові способи захисту поєднуються з адміністративно-правовими гарантіями належної організації правосуддя. Його ефективність залежить не лише від змісту матеріального права, а й від якості судових процедур, добросовісності учасників процесу, дієвості механізмів протидії зловживанню правом, рівня цифровізації судочинства та реального виконання судових рішень. Саме такий підхід дозволяє забезпечити не формальне, а фактичне поновлення порушених прав кредитора та підтримати публічний інтерес у стабільності правопорядку.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що судовий захист прав кредитора є важливою складовою механізму забезпечення стабільності цивільного обороту, виконання зобов'язань та підтримання довіри до правосуддя. У сучасних умовах захист майнових інтересів кредитора не може розглядатися виключно як приватноправова категорія, оскільки невиконання

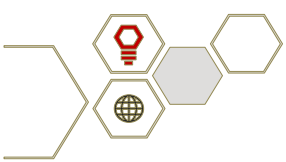

зобов'язань, ухилення боржника від відповідальності та неможливість реального виконання судового рішення впливають не лише на окремого кредитора, а й на стан правопорядку, економічну стабільність та авторитет судової влади [1,2].

У статті обґрунтовано, що судовий захист прав кредитора має міжгалузеву правову природу, оскільки поєднує цивільно-правові способи поновлення порушених майнових прав із адміністративно-правовими гарантіями належної організації правосуддя. Цивільно-правовий аспект проявляється у можливості кредитора звернутися до суду з вимогами про стягнення заборгованості, відшкодування збитків, визнання правочинів недійсними, витребування майна або застосування інших способів захисту. Водночас адміністративно-правовий аспект охоплює забезпечення доступу до суду, розумні строки розгляду справи, процесуальну дисципліну, функціонування судової системи, цифрових сервісів правосуддя та механізмів виконання судових рішень [3,4].

Доведено, що ключовим критерієм ефективності судового захисту прав кредитора є не лише формальне ухвалення судового рішення, а його реальна здатність відновити порушений майновий інтерес. У цьому контексті особливого значення набувають принципи добросовісності, справедливості, правової визначеності, пропорційності та недопустимості зловживання правом. Саме ці засади дозволяють суду оцінювати поведінку сторін не лише з позицій зовнішньої відповідності закону, а й з урахуванням фактичної юридичної спрямованості їхніх дій, економічного результату та впливу на можливість виконання зобов'язання [5,6].

Особливу увагу у статті приділено проблемі недобросовісної поведінки боржника, яка може виявлятися у штучному відчуженні майна, укладенні правочинів на шкоду кредитору, створенні фіктивної неплатоспроможності, затягуванні судового процесу або використанні процесуальних прав не для захисту, а для унеможливлення поновлення порушеного права. У таких випадках судовий захист кредитора має бути спрямований на подолання формалізму та виявлення реального правового змісту поведінки боржника. Це особливо

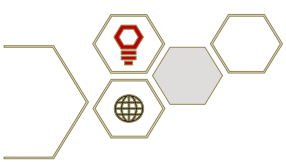

важливо у справах щодо фраздаторних правочинів, де зовнішньо правомірна цивільно-правова форма може приховувати неправомірну мету — позбавлення кредитора можливості задовольнити свої вимоги [7].

Встановлено, що баланс приватного та публічного інтересу у сфері судового захисту прав кредитора полягає у необхідності одночасного забезпечення кількох правових цінностей: права кредитора на ефективне поновлення майнового інтересу, права боржника на справедливий судовий розгляд і публічного інтересу держави у стабільності правопорядку та виконуваності судових рішень. Такий баланс не означає перевагу одного інтересу над іншим, а передбачає їх узгодження через принципи добросовісності, пропорційності, розумності та належної правової процедури [8].

Окремо обґрунтовано значення цифровізації правосуддя для підвищення ефективності захисту прав кредитора. Електронний суд, електронний документообіг, автоматизований розподіл справ, дистанційна участь у судових засіданнях та цифрова комунікація між судом і учасниками процесу здатні скоротити часові витрати, зменшити ризики процесуального зволікання та забезпечити більш оперативний доступ до правосуддя. Водночас цифрові інструменти мають розглядатися не лише як технічний ресурс, а як елемент адміністративно-правового забезпечення ефективного судочинства, що потребує належного нормативного регулювання, захисту персональних даних і гарантій рівного доступу всіх учасників процесу [9].

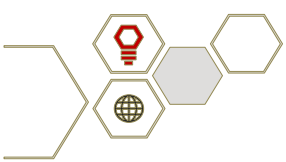
За результатами дослідження сформульовано висновок про необхідність удосконалення підходів до судового захисту прав кредитора за такими напрямками: посилення ролі принципу добросовісності у майнових спорах; уніфікація судової практики щодо зловживання правом і фраздаторних правочинів; забезпечення реальної виконуваності судових рішень; розвиток цифрових сервісів судової влади; удосконалення адміністративно-правових гарантій доступу до правосуддя; підвищення процесуальної відповідальності учасників справи за недобросовісну поведінку.

У підсумку зроблено висновок, що ефективний судовий захист прав кредитора можливий лише за умови системного поєднання цивільно-правових, адміністративно-правових і процесуальних механізмів. Такий підхід дозволяє забезпечити не декларативне, а реальне поновлення порушених майнових прав, підтримати стабільність цивільного обороту, посилити довіру до судової системи та утвердити публічний інтерес у належному функціонуванні правосуддя.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>
4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>
5. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004
7. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39353>
8. Застосування принципу добросовісності у цивільному судочинстві : презентаційні матеріали Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/Prezent_zastos_prun_dobroso.pdf

9. Фраудаторні правочини в ракурсі практики касаційного суду : презентаційні матеріали Верховного Суду. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_fraydat_pravoc_h_kas_sud.pdf
10. Постанова Верховного Суду від 19.05.2021 у справі № 693/624/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
11. Постанова Верховного Суду від 05.04.2023 у справі № 523/17429/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
12. Рішення Європейського суду з прав людини у справі Hornsby v. Greece від 19.03.1997, заява № 18357/91. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>
13. Рішення Європейського суду з прав людини у справі Apostol v. Georgia від 28.11.2006, заява № 40765/02. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>
14. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільне право України: загальна частина : підручник. Харків : ЕКУС, 2021.
15. Барабаш О. О. Цифровізація правосуддя у контексті судової реформи в Україні. Соціально-правові студії. 2023. URL: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/564>
16. Селевко В., Федосенко Н. Добросовісність боржника як критерій ефективності процедур неплатоспроможності. Право України. 2020. № 4. С. 117–128.